

Róża Wosiak-Śliwa

Profesor zw. dr hab. Edward Breza (24 IX 1932-12 X 2017) : wspomnienie

Rocznik Gdański 7576, 209-211

2015/2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NEKROLOGI I WSPOMNIENIA

PROFESOR ZW. DR HAB. EDWARD BREZA
(24 IX 1932–12 X 2017)

WSPOMNIENIE

W dniu 19 października 2017 r. na Cmentarzu Komunalnym przy ul. J. Malczewskiego w Sopocie spoczął Prof. dr hab. Edward Breza, wieloletni pracownik Uniwersytetu Gdańskiego, doktor honoris causa Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wybitny językoznawca, onomasta, dialektolog i kaszubolog, mistrz, nauczyciel i wychowawca wielu pokoleń polonistów. Uroczystości pogrzebowe poprzedziła msza św. w kościele pw. św. Bernarda w Sopocie przy ul. A. Abrahama 41.

Profesor Edward Breza urodził się w Kaliszu koło Kościerzyny. Szkołę podstawową ukończył w 1948 r. w Lipuszu. W latach 1948–1951 uczęszczał do Liceum Ogólnokształcącego w Kościerzynie. Egzamin z zakresu szkoły średniej zdał w 1953 r. w Gimnazjum im. M. Kacprzaka w Poznaniu. W 1958 r. z wynikiem bardzo dobrym ukończył studia teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym w Krakowie jako członek Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców, jednakże ze święceń kapłańskich zrezygnował. 13 października 1958 r. podjął pracę w charakterze nauczyciela religii w Szkole Podstawowej nr 1 w Kościerzynie. Dodatkowo zaczął uczyć języka polskiego i rosyjskiego, historii, biologii i geografii. Od 1960 r. pracował również w szkole Dziemianach, a od 1962 r. – w Kaliskach. W 1959 r. został przyjęty bez egzaminów wstępnych na zaoczne studia filologii polskiej, które ukończył w 1964 r. W 1962 r. skończył Studium Bibliotekarskie w Gdyni.

W latach 1964–1970 podjął pracę jako instruktor języka polskiego w powiecie kościerskim. Był też kontraktowym nauczycielem języka niemieckiego w LO w Kościerzynie. W 1966 r. został zatrudniony w Katedrze Języka Polskiego w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku na stanowisku starszego asystenta. Rozprawę doktorską *Toponimia powiatu kościerskiego*, napisaną pod kierunkiem wtedy doc. dr. hab. Huberta Górnowicza, obronił w 1972 r. Następnie pracował jako adiunkt w Zakładzie Języka Polskiego Uniwersytetu Gdańskiego. W 1978 r. habilitował się na podstawie pracy *Pochodzenie przydomków szlachty Pomorza Gdańskiego*. Tytuł profesora nadzwyczajnego otrzymał w 1988 r., a stanowisko profesora zwyczajnego UG – w 1993 r.

Profesor Edward Breza wykazywał ogromną aktywność organizacyjną. Był m.in. prodziekanem ds. dydaktycznych na Wydziale Humanistycznym UG (1978–1981),

dyrektorem Instytutu Filologii Polskiej (1981–1991), kierownikiem Zakładu Historii Języka Polskiego, Dialektologii i Onomastyki (1988–2002), a poza środowiskiem uniwersyteckim – sekretarzem Komisji Językoznawczej Wydziału I Gdańskiego Towarzystwa Naukowego (1973–1975), przewodniczącym I Wydziału Gdańskiego Towarzystwa Naukowego (1979–1983), wieloletnim redaktorem „Zeszytów Naukowych Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego. Prac Językoznawczych”, „Rocznika Gdańskiego” i „Pomorskich Monografii Toponomastycznych”, członkiem kolegium redakcyjnego „Rocznika Gdańskiego” (1978–1992), a także Komitetu Redakcyjnego „Onomasticów” w Krakowie (od roku 1986), Rady Naukowej Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej (1989–1998), Międzynarodowego Komitetu Onomastycznego w Lowanium w Belgii (ICOS) oraz przewodniczącym Podkomisji Antropo-nimicznej Komitetu Językoznawstwa PAN. Ponadto prof. E. Breza był przewodniczącym Komisji Oświaty przy Zarządzie Głównym Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w latach 1975–1984, przewodniczącym Rady Języka Kaszubskiego w latach 2007–2010 oraz wieloletnim wiceprzewodniczącym RJK; od 2006 roku przewodniczącym Komisji Standaryzacji i Normalizacji Języka Kaszubskiego przy RJK i przewodniczącym zespołu ds. orzekania o znajomości języka kaszubskiego na potrzeby nauczania.

Główne obszary działalności naukowej prof. E. Brezy to onomastyka, dialektologia, kaszubszczyzna, historia języka polskiego, zwłaszcza na Pomorzu, polszczyzna współczesna, metodyka nauczania języka polskiego i kaszubskiego oraz popularyzacja wiedzy z różnych zakresów językoznawstwa. Prof. E. Breza był autorem ponad 2500 publikacji, m.in. książek: *Toponimia powiatu kościerskiego* (1974), *Pochodzenie przydomków szlachty pomorskiej* (1986), *Gramatyka kaszubska. Zarys popularny* (z J. Trederem) (1981), „*Zasady pisowni kaszubskiej*” (z J. Trederem) (1976), *Nazwiska Pomorzan. Pochodzenie i zmiany*, t. 1. (2000), t. 2. (2002), *Zalety imionami ludzi* (2014), *Słowo Pańskie trwa na wieki. Ze studiów nad słownictwem religijnym i obyczajowym* (2015), *Imiona Boga i bóstw oraz NMPanny imionami ludzi. Hagionimy* (2017).

Wśród jego licznych artykułów na plan pierwszy wysuwały się prace z zakresu onomastyki, dialektologii i historii języka polskiego: *Pochodzenie i pisownia nazwiska Wejher* [w:] „Rocznik Gdański” XLII/2 1982, s. 243–247; *Funkcja nazw własnych w ludowej twórczości Kaszubów*, [w:] „Onomastika jako społeczenská věda. Acta Facultatis Paedagogicae Ostraviensis 1983”, řada D-19, nr 86, s. 169–173; *Nazwiska Kaszubów kanadyjskich* [w:] „Rocznik Gdański” XLV/2 1985, s. 139–158; *Pomorskie nazwiska pochodzenia dolnoniemieckiego*, [w:] *IX slovenská onomastická konferencia Nitra 26–28 júna 1985. Zbornik referátov*, Bratislava 1987, s. 268–276; *Pomorskie nazwiska na -ow/-ew*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego. Prace Językoznawcze” 13, 1987, s. 16–21; *Miscellanea anthroponymica (na marginesie Hagiografii polskiej)*, „Onomastica” XXXIV 1989, s. 139–151; *Hubert Górniewicz (7 XI 1922–2 V 1986)*, [w:] „Prace Językoznawcze” 1987, s. 321–323; *Z historii językoznawstwa na Pomorzu Gdańskim*, [w:] „Rocznik Gdański” XLIX/1 1989, s. 175–189; *Charakterystyka językowa „Taryf podatkowych ziem pruskich z r. 1682”*, [w:] „Polszczyzna regionalna Pomorza (Zbiór studiów) 4”, pod red. K. Handke, Warszawa 1991, s. 33–43; *Pisownia kaszubska*, [w:] *Problem statusu językowego kaszubszczyzny. Materiały z sesji popularnonaukowej 17 X 1991*, Gdańsk 1991, s. 81–91 i in.

W środowisku akademickim prof. E. Breza dał się również poznać jako doskonały redaktor i wnikliwy recenzent rozpraw naukowych.

Prof. E. Breza wypromował 22 doktorów, ok. 500 magistrów filologii polskiej i ok. 200 licencjatów. Był wspaniałym i życzliwym dydaktykiem oraz promotorem. Jego seminaria licencjackie, magisterskie i doktoranckie cieszyły się ogromną popularnością. Prof. E. Breza był postacią charyzmatyczną. Nic więc dziwnego, że zawsze skupiał wokół siebie młodych studentów polonistyki, skutecznie zarażając ich językoznawczą pasją. Wielu z nich jest zatrudnionych obecnie w ośrodkach akademickich, na samodzielnych stanowiskach naukowych.

Prof. E. Breza był powszechnie szanowanym i lubianym kolegą. Niejednemu pomógł. Każdemu dobrze radził. Dla wszystkich miał czas.

Odnoszano go i wyróżniano wielokrotnie, m.in. Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim OOP, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, odznaką „Zasłużony Ziemi Gdańskiej”, Medalem Księcia Mściwoja II, Medalem Uniwersytetu Gdańskiego, Medalem Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Ciechanowie.

Pozostała po Nim trudna do wypełnienia pustka...

*Dr hab. Róża Wosiak-Śliwa
profesor nadzwyczajny
Uniwersytet Gdański*